

Népünk januári védőszentjei

Ismeretes, hogy a katolikus magyar nép élete mennyire összeforrott az egyházi évvel. Amíg a városi embernél az ünnepek és hétköznapiak mind érzelmi és hangulati megnyilvánulásaikban, mind pedig külsőségeikben összefolynak és így elszürkülnek, s sajnos sokszor az ünnep is csak munkaszünet és világias szórakozás lehetősége a megszentelődés különösebb igénye nélkül, addig a nép még elevenen érzi a különbségeket: nemcsak teste, hanem lelke is ünnepelőbe kívánczik. Feltűnő, hogy még ma sem a polgári év szerint számítja az időt, hanem az Egyház ünnepei szerint.

A vallás titkainak élményét a nép számára az egyházi év jelenti a maga liturgikus szertartásaival, meg a belőlük sarjadzó, sokféle helyi szokással. Az ünnepek még nem veszítették el előtte eredeti jelentésüket, hagyományos tartalmukat és szimbolikájukat. A paraszti vallásosságot bensőséges életközelség jellemzi. Így például a városi gyerek a környezet kedvezőtlenessége miatt vallását az iskolában „tanulja” meg, a falusi gyerek viszont az élő vallásos néphagyományokból éli át, tehát abban a köntösben, abban az alakban teszi magáévá, ahogyan az erkölcsökből, szokásokból, szülőföldje népének életéből és kultúrájából megismeri, ahogyan faluja templomának liturgiájában, az ő gyermeki környezetének énekeiben, történeteiben és sajátos imádságaiban átéli. Így az egyszerű ember számára aztán Isten és az ő világa nem tűnik fel megközelíthetetlennek, hanem mintegy a szülőföldhöz tartozónak. Krisztus ott őrökdi keresztyén és vigyáz a falu népére, ott vándorol az egyszerű nép mondáiban. Szűz Mária, akit jámbor hittal tisztel a közeli búcsújáróhelyen, megszentelte a paraszti környezetet.

De a mennyország népe is, Isten szentjei is különös hivatást töltenek be a népeletben, sajátos szerepet vállalnak, hogy segítségükre legyenek azoknak, akik bennük bizakodnak. Cikkeink az egyes hónapok *népi védőszentjeiről* fognak szólni és rámutatnak a szentek egyességének csodálatos, számunkra is tanulságos élményére, amely népünket annyira jellemzi.

A januári jeles napok, kiváló védőszentek közül különös említést érdemelnek a *Háromkirályok*. Háromkirályok, vagy Vízkereszt napja az Egyháznak egyik legrégebbi ünnepe, amelyet hazánkban már az Árpádkorban nagy fénnel ünnepeltek meg. Az első részletes adataink azonban a XVIII. század elejéről, Kolozsvárról valók. Az ottani jezsuita kollégium évkönyvei szerint három ifjút megkoronáztak és felöltöztettek, hogy a napkeleti királyok személyét képviseljék. Ezek a magyarok között magyar versekkel, másnyelvűeknél pedig latinul üdvözölték az újszülött Királyt egy kép előtt, amely Jézus születését és a pásztorok imádságát ábrázolta. A három ifjú hármast ajándékkal, arannyal, tömjénnel és mirhával tisztelte meg a kép. E jámbor látványosság

megtekintésére az utcákon és házakban nagyszámú nép csődült össze katolikusok és protestánsok egyaránt. Ezekhez a kísérő pap azután buzdítást intézett.

Háromkirályok napján szokták a vizet is szentelni. A *szenteltvíz* a nép körében a legkedveltebb szentelményekhez tartozik.

Országsszerte ismeretes népszokás a *Háromkirályok járása*, amely még középkori liturgikus játékokban gyökerezik. Három fiú csákóval a fején, fehérbe öltözve jár Vízkereszt tájékán házról-házra. Egyikük csillagot tart a kezében, amelynek hat ága van, a közepét szitából csinálják. Hátralagynak neki egy kis nyílást, hogy a belül elhelyezett gyertyát meggyújthassák. Mondókájukban a kis Jézust és a három szent királyt magasztalják. Egyes vidékeken a játékokban poroszlók is szerepelnek Heródezzel az élén, akik a kisdédékét meg akarják ölni. Ez a mozzanat azt bizonyítja, hogy a játéknak régebben misztérium-jellege volt.

Csak mellesleg jegyezzük meg, hogy a *Három Szerecsenhez, Csillaghoz, Koronához* címzett vendégfogadóink nevüket végső gyökerükben szintén a bibliai Háromkirályoktól kapták, akik a középkorban az utasok védőszentjei voltak.

*

Saragossai Szent Vince napjának (január 22.) különösen időjárását tartja népünk számon.

Ha a hó olvadni kezd, akkor jó bortermésre lehet számítani, sok bort fognak az őszön szűrni:
ha megcsordul Vince, tele lesz a pince

. Sajátságos, hogy a legtöbb európai népnél találkozunk a magyaréval egyező időjárási regulával, mert Szent Vince már ősidőktől fogva Európa-szerte védőszentje a szőlősgazdáknak. Népszerűségét és sajátos hivatását nagy mértékben előmozdította nevének a latin *vinum* (bor) szóhoz való hasonlatossága.

A battonyai gazdák, ha szépen megcsordul az ereszet, akkor borral locsolják meg Szent Vince szobrát. Ha a csorgás elmarad, akkor nem várhatnak jó bortermést és ezért a falu

környékén a szobrot hidegvízzel öntik le. Egyes helyeken az is szokásos, hogy a gazda hajnalban szótlanul kimegy a szőlőbe és meghinti Szent János evangélista ünnepén szentelt borral.

*

Az ország egyes vidékein, főleg a Jászságban, meg szokták ünnepelni *Szűz Mária eljegyzését* is (január 23). Valamelyik buzgó Máriatisztelő asszony házában ezen a napon összegyülekeznek a hívek. A tiszta szobában fölékesített Mária-szobrot helyeznek az asztalra, amelyet az idősebb hívek körülülnek. A többiek sokszor az egész házat teletöltik, annyian megjelennek. Először az *Örvendenek az egek...* kezdetű éneket éneklük. Utána a *Szűz Mária hét örömről* szóló ájtatosságot végzik el, majd a *Szűzanya eljegyzéséről* írt történetet olvassák. Az olvasott legenda végső elemzésben az apokrif evangéliumokban gyökerezik. A témát a művészettörténet is számon tartja. Elég csak Raffael híres

[Spozalizio](#)

-
jára (Milano, Brera), a modernek közül Kontuly Béla Mária életére (Budapest, Hermina-úti kápolna) utalnunk. A történet szerint Szűz Máriának 14 esztendőskorára már igen sok kérője akadt. Édesatyja, Szent Joachim vesszőszálakat osztott ki nekik, azzal a kijelentéssel, hogy leányát ahhoz adja, akinek vesszeje reggelre kizöldül. Mindegyiké száraz maradt, csak Szent Józsefé virágzott ki.

Egy jászvásári szentember, Körtély István, egyébként a következő éneket költötte az ünnepre:

Alázatos szép vőlegény, tisztaságos Szent József,

Jöjj közelebb, mutasd meg most kivirágzott vessződet,

Hadd lássa a bűnös világ tisztaságod jutalmát,

Kedvelje meg szent erényed, kövesse életén át.

Óh nap fényével környezett mennyei szűz menyasszony,

Mária, napnál fényesebb, tündöklőbb ruhád vagy,

Zsámolyod a szép holdvilág, szűz fejedén korona,

Mely tizenkét csillaggal van körülvilágítva.

Kezeidből a malasztok sugarai ömlenek,

Tiszteletedre megnyitott szívünkbe jöjjenek,

Szűz fátyolod, szent palástod ó terjeszd ki fölöttünk,

Szűz Mária, ha így megvédsz, semmitől sem félhetünk.

Menyegződre ajándékul vedd szívünket, lelkünket,

Szűz Mária és Szent József ne hagyjatok bennünket,

Jöjjetek hozzánk Jézussal, ha közeleg végóránk,

Így örömünk örökké tart, a menny lesz örök hazánk.

Forrás: Élet. XXXV. évfolyam 5. szám. 1944. 82-83.